

tant que hi pusquen caber les gents», Llull (*Gentil*, 169).

Des d'antic va anar imposant-se cada cop més a despeses de l'ús de l'antic *tendre*, del qual fou el principal substitut. «*Estendre* la venda més llargament: *latius extendere* venditionem, continuar breument la venda ---»; «RUSCADA O BUGADA: *estendre* la roba: *extendere*, *porrigere*, *exporrigere* lintea; *exugar* ---»; «CAÇA D'OCELLS: les cordes per *estendre* i cloure los filats ---», OPou (*ThPu.*, 138, 230, 56).

«Aquí *estengué* sos marges lo continent hesperi: / quins mars o terres foren ses fites, ningú ho sap; / lo sol, però, que mida d'un cop d'ull l'hemisferi / era petit per veure'l a pler de cap a cap», *Atl.* I, 3a. «Les rentadores del rec major, *estenen* altra vegada la roba pels sembrats vehins i se'n van a dinar», Noller (*Notes de color, La calavera*, 200). Usual a tot el territori lingüístic, en tota l'amplitud del radi semàntic que té en la llengua comuna: fins al ribag. central: «iste é un lloc *mpl'estenêu*» 'un poble molt estès, molt escampat' Vilacarle (1957). *Estenedor* [Belv.; DBal.]; anomenen així a les costes de Llevant l'indret de costa destinat a estendre-hi les xarxes (Roses, 1964). *Estenegall*. Rar *esteniment* [Llull]. *Estesa* [Belv.]; *estessal*; *estestina*.

Estenall. D'on el verb *estenallar* [DAg.] 'deixar algú estès per terra, tan llarg com és', generalment pegant un cop violent: «digas-ho o t'estenallo aquí mateix la carcassa!», MrnVayreda (*Puny.*, 1, xxii, 347 (268)); «deixa la nina, esllanguida i sense sentits, *estenallada* en una roca ---», Ruyra (*Pinya d. R.* I, 147); «aquells quevedos d'or perennement *estenallats* en la part alta de son nas cantellut», Noller (*La Bogeria*, 9.10f.); formació diferent si bé semblant és l'alt-arag. *estendilár* 'escampar el blat per la era per al batre' Echo (*ZRPb.* LV, 581). En el *Li. de Contempl.* lullia apareix amb una grafia *estenilar(-se)*, el que sembla ser variant del mateix mot, amb el sentit de 'estirar-se pererosament': «home pererós se comensa a *estenilar* e comensa a badallar e s comensa a escusar, con hom li mana alcuna cosa fer», «dementre que us pregunen, ja no faran sinó badallar e *estenilar*» (III 212, II 177). A aquesta *i* pogué contribuir l'enllaç que suggeriré amb *esternir*.

N'existeix una variant *esternallar* (que s'ha d'escruiure amb *-all*, com ho demostra la pronúncia amb *ç* que he sentit en cat. del NE., «el van trobar *esternaját*» 'ajagut a terra sense sentits' (Horsavinyà 1971): «una forta balançada em féu caure de boca terrosa --- vaig restar immòbil *esternellada*, amb els ulls clucs ---», Ruyra (*El Rem de Trenta-quatre*, = *Pinya de Rosa* II, 89); «Cèlia havia anat a *esternellar-se* a un paller i es llençava braçades per sobre com quan era petita», PBertrana, *Naufrags*.

Causant d'aquesta alteració en *-r* és l'encreuament amb el verb *esternir* id., emprat per Verdaguier en l'*Atl.*, orig. i ed. de 1877: «rebatuda per fèrrea mà una clava / brunzeix y l'esternia pels ayres foguejant», *Atl.* VIII, 24d (en l'ed. de 1878 canviat en «volà a aterrar al monstre, pels ayres foguejant», i en l'esbor-

rall de 1867 hi havia posat «la testa a obrir-li vola p. a. f.»); de nou «se'n vola a Finisterre --- / del rey dels de Caldea per travessar lo cor. / Com arbre, que en l'aubaga s'atterra, l'esternia / --- l'astre del dia / ---», *Atl.* X, 31a, mentre que en l'esborrall de 1867 havia posat: «ovirà, empaytà y *esternià* 'l Caldeu». El DAg. recollia «*esternir, esterniar* (Vic) atudit a golpes, estabornir» i *estarneit* amb un ex. de sentit semblant; repreneugé aquest Sagarra: «L'Abadessa, després de la ferida / que el Comte Arnau va fer-li al sentiment, / quan havia jagut *estarneida*, / i retornà a la vida novament», *Comte Arnau*, p. 137. També DAg. «*esternecar* (Igualada): vencer, derribar al contrari» i «*esterecar* (Vic) estabonir», en els quals hi deu haver encreuament amb *estracar*.

Jo havia tingut tendència a creure que tot això era degut a un encreuament amb *esdarnar/esdernegar*, però crec ara que he de rectificar-ho, car *esternir* es troba en prov.: «La malhurouso èro *esternido* / sus lou sablàs, estavanido» i «tres cop d'un tai de man lou fiu de Mèste Ambroï, / l'esterniguè mai sus la gravo» (trad. «le terrasse sur le gravier»), *Mireio* (X, 24.1; V, 49.4). Car en ll. d'oc EXTENDERE no hauria pogut reduir -ND- a -n-, per tant hem de creure que *esterni* i el cat. *esterni* vénen del ll. STERNĒRE (part. *stratus*) 'estendre pel sòl a manera d'estora o estrat'. No és clar l'origen d'un emp. *estanglat*: «*estanglada* de costat sobre un pilot de fems, la pobra Faluga jeia per sempre més, am les cames enrampades», «creguda que trobaria el vell *estanglat* a l'entrada», «quan el veia *estanglat* d'aquella manera, dies i dies, sense moure's ni parlar ni sentir-se de res», «el vell *estanglat* dintre del carro», Pous i Pagès (*Quan se fa nosa* II, 117, 162, 181, 185). Potser encreuament d'estès o *estenallat* amb *estranglat* (més aviat que d'un ll. vg. *EXTENDULARE que causaria greu escrupol lexical i fonètic).

Estisorada (?), veg. el gravat de l'*estisorada* dels raiers pallaresos en *AlcM* IX, 100a i ZRocafort (GGC Lleida) que sembla més aviat derivat del romànic EXTENSŌRIA que no del cat. (*estisora*. *Extens* [Llull: «virtut pus *extensa*», A. Sci. III, 485; Belv.]: «aquest món tan *extens*, tan temporal», Maragall (*Cant Espiritual*). *Extensió* [Llull, *Prov. de Ramon*, 25; *est-Busa-N.*], *extensitat*; *extensiu* [Llull, A. Sci. III, 243; Belv.], *extensor*, *extensible* [Llull, A. Sci. I, 54], *extensibilitat*.

Ostentar [Lacav.], pres d'*ostentare* freqüentatiu d'*ostendēre* 'mostrar, exhibir'; *ostentació* [o: «ostentatio, vendicatio», DTō. 1647 (cf. *vindico ab oblivione* etc.)] (*obstentació* és incorrecte); *ostentador*. *Ostentós* [Labèrnia 1840], *ostentatiu* [id.]. *Ostensió* [Llull; Lacav.] i *ostensiu* [Llull; Belv.] poc usats. *Ostensible* [Lab. 1840]; *ostensori*. *Ostentació*, *ostentar* i *ostentós*, han esdevingut mots relativament populars en català (eviteu en tot cas l'intolerable i lleig cast. *fer alarde*).

Pretendre [1393, *Ardits*], no reconegut pels lexicògrafs fins al DTō. (1647): «pr.: peto, volo; pr. *cârrecs*: preno, -as, peto»; «pr. una dignitat; què *preteneu vós?*, quines són les vostres *pretensions*; ell no ha pre-